

כד

בְּיוֹם קָרְבָּנוּ יֹאכַל לֹא יִנִּיחַ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר (ו, טו)

"לא יניח ממנו עד בוקר – אבל אוכל הוא כל הלילה. אם בן למה אמרו
'עד חצות?' כדי להרחיק האדם מן העברה" (רש"י)

יש לתמוה:

(א) לשם מה מזכיר רש"י את גזרת חכמים שהגבילו את אכילת הקרבן
עד חצות בלבד – והרי פירוש רש"י על התורה נועד לפרש "פשוטו של
מקרא" ותו לא, ואין זה מתפקידו להביא הלכות שאינן נוגעות לפירוש
הכתובים?

(ב) אם יש צורך, מסיבה כלשהי, לציין שחכמים הגבילו את זמן אכילת
הקרבן עד חצות – מדוע מזכיר זאת רש"י רק כאן, ולא בפסוק הראשון
העוסק בנושא זה – בדיני קרבן פסח שבפרשת בא⁸³, "ולא תותירו ממנו
עד בוקר"⁸⁴?

ויש לומר, שלשיטת רש"י (בדרך "פשוטו של מקרא") אין זו גזרת
חכמים בלבד, אלא הלכה הנלמדת מהכתוב עצמו⁸⁵:

בהשקפה ראשונה לשון הכתוב דורשת ביאור: מדוע מזכיר הכתוב את
הזמן המדוייק רק ביחס לאיסור להותיר מן הקרבן ("לא יניח ממנו עד
בוקר"), ואילו בנוגע לזמן אכילת הקרבן מסתפק הכתוב בביטוי המעורפל
"ביום קרבנו יאכל", ללא ציון נקודת זמן מדוייקת?

ומכאן למד רש"י, שכוונת הכתוב היא לרמוז שאין למשוך את האכילה

83. יב, י.

84. אדרבה: בדיני קרבן פסח יש יותר מקום להזכרת ההגבלה "עד חצות" – שהרי הגבלה
זו נוגעת גם לאכילת האפיקומן בזמן הזה (ראה שולחן ערוך אדמו"ר הזקן סימן תעז
ס"ו. וש"נ), ויש צורך להבהיר כיצד מתיישבים הדברים עם לשון המקרא "ולא תותירו
ממנו עד בוקר".

85. ראה מעין זה בהמאור שבתורה לספר שמות, ע' רפכ-רפד; תקצה-תקצו.

עד הבוקר ממש, אלא יש להפסיק את האכילה בשלב מוקדם יותר, כדי להתרחק ככל האפשר מהחשש שייוותר מבשר הקרבן לאחר הזמן⁸⁶.

אלא שהתורה לא קבעה את משך הזמן המדוייק הדרוש לשם כך, והשאירה את הדבר לסמכותם של חכמי ישראל; והם מצידם שיערו את הזמן הדרוש להרחקה זו, וקבעו שיש לסיים את האכילה עד חצות.

זוהי, איפוא, משמעותם של דברי רש"י: "אבל אוכל הוא כל הלילה" – אמנם מעיקר הדין מותר לאכול את הקרבן עד הלילה, שכן רק בבוקר חל איסור מוחלט על המשך האכילה; "אם כן למה אמרו 'עד חצות'?" כדי להרחיק האדם מן העברה" – הכתוב רומז בלשונו שיש צורך "להרחיק האדם מן העברה"⁸⁷, ועל סמך רמז זה קבעו חכמים שיש לסיים את האכילה עד חצות.

ולכן פירש כך רש"י רק בפרשתנו, ולא בפרשת בא – שכן בפרשת בא מופיע האיסור להותיר מן הקרבן עד בוקר בנפרד מזמן אכילת הפסח (המופיע בפסוק קודם – "ואכלו את הבשר בלילה הזה"), ולכן אין בכתוב משמעות שיש לסיים את האכילה מוקדם יותר.

(לקוטי שיחות חכ"ז ע' 37 ואילך)

86. בדומה לכך מצינו בדברי הרמב"ם בפירוש המשניות (זבחים פ"ט מ"ו) ביחס לזמן הקטרת החלבים והאברים, על יסוד לשון הכתוב בפרשתנו (ו, ב) "היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבוקר": "אילו אמר 'כל הלילה' לבד - היה משמעותו עד הבוקר; ולפי שאמר אחר כך 'עד הבוקר' - אמרו שהוא רמז להרחקה מן הבוקר. הוא מה שאמרו: 'עד הבוקר', תן בוקר לבוקרו של לילה. ועל כך אמרו 'עד חצות', להרחיק אדם מן העברה".

87. ראה לקח טוב (לר"י ענגיל) כלל ח - דוגמאות נוספות לאיסור מן התורה המשמש כסייג לאיסור אחר.